ئەخڵاق بە سادەیی

(چەند بنەمایەکی سادەی ئەخڵاق)

ALI AHMED

ئەخڵاق بە سادەیی

(چەند بنەمایەکی سادەی ئەخڵاق)

عەلی ئەحمەد

٢٠٢٣

ئەخڵاق بە سادەیی

نووسەر: عەلی ئەحمەد

بەرگ: عبدالله صالح

بابەت: فەلسەفە - پەرەپێدان

چاپ: یەکەم - ٢٠٢٣

-

سەرجەم مافەکانی ئەم کتێبە پارێزراوە بۆ نووسەر

پێشکەش:

ئەم پەرتووکە پێشکەشە بــە هــەموو بازنــە مەعریفی،فەلسەفی،زانستی،عیرفانییەکانی کورد-زمان.

سوپاس و پێزانین:

بۆ هەموو ئەوانەی لە چاپکردن و ڕێکخستنەوە
و پێشنیارەکانی ئەم کتێبەدا بەشدار بوون.

نواخن

ناواخن

پێشەکی	١١
ڕاستگۆیی	١٣
ڕێزگرتن	١٨
بەرپرسیاریەتی	٢٣
بەزەیی	٢٧
دادپەروەری	٣١
دەستپاکی	٣٥
داوێن-پاکی	٣٨
دڵسۆزی	٤١
هاوسۆزی	٤٥
سوپاسگوزاری	٤٩
لێبووردن	٥٢
دوا وشە	٥٦

پێشەکی

فەیلەسووفان و ئەکادیمیستەکانی زانستە مرۆییەکان، لە ڕابردوودا بەبەردەوامی لە هەوڵی دارێشتنەوەی سیستەم و مۆدێلی قووڵی ئەخلاقی و ئاکاریدا بوون. بەڵام ئێستا کاتی ئەوەیە چۆنیەتییەکانی ئەخڵاق شی بکەینەوە نەوەکوو چییەتییەکانی.

ئێمە بەردەوام هەوڵ دەدەین چییەتیی ئاکار شی بکەینەوە بەبێ ڕەچاوکردنی چۆنیەتیی ئاکار. لەم پەڕتووکەدا هەوڵ دەدەم ئاکاری سادە بگەڕێنمەوە لەبۆ فەلسەفە. چونکە فەلسەفە لەناو قەیرانێکی قووڵی بەشی ئاکاریدایە لە سەدەی بیست و یەکدا. ئەم قەیرانەش لە ئەنجامی کۆمەڵێک شیکردنەوەی قووڵی ئاکارەوە بەرپا بووە. لێرەدا پێویستە بگەڕێینەوە ناو سادەییەکان. سادەییەکانی ئاکار.

بێشک جگە لە فەلسەفە، بەڵکوو بەشێکی زۆری زانستەکان لەناو قەیرانێکی قووڵی ئاکاریدان. لێرەدا هەوڵ دەدەین جەخت لەسەر چەند بنەمایەکی سادە و هەمیشەیی ئاکار بکەینەوە. بۆ ئەوەی لەبیرمان نەچێتەوە ئەوەی کە پێویستە.

درۆ ڕامان دەکێشێت و ناشمانگەیەنێت بە هیچ.

- وته

ڕاستگۆیی

ڕاستگۆیی بناغەی هەموو ڕەفتارێکی ئەخلاقیمانە. ڕاستگۆیی و دڵسۆزبوون لە هەموو مامەڵەکردنێک لەگەڵ کەسانی دیکە و هەموو بوونێکی دیکە، پرسی بنەڕەتی ژیانە. چونکە درۆکردن و فێڵکردن و دزیکردن، هەموویان ڕەفتارێکی نائەخلاقین کە دەتوانن زیان بە کەسانی دیکە بگەیەنن و بە گشتیش زیان بە خودی ژیان بگەیەنن.

ڕاستگۆیی متمانە و ڕێز درووست دەکات، کە تۆخمێکی سەرەکین لە درووستکردن و پێکهاتنی پەیوەندییەکی بەهێزدا.

ڕاستگۆیی تاکێک لەگەڵ خۆیدا دەکرێت بۆ باشدیکەین جێگەی ببات. چونکە ڕاستگۆیی هەمیشە دەبێتە هۆکاری درووستبوونی متمانە و ڕێز. بەتایبەتی لە جیهانی ئێستادا کە ئەم دوو چەمکە ڕوویان لە کەمبوونەوەدایە.

وە هەروەها دەستپاکی لایەنێکی دیکەی گــرینگی ڕاستگۆییە. گرنگە لە هەموو لایەنەکانی ژیانـدا ڕاسـتگۆ و دەستپاک بین. جا چ کەسی بێت یان پیشەیی بێت.

ڕاســتگۆیی ڕەنگدانــەوەی بــەها و هەڵوێســتە کەسییەکانی تاکێکە. هەروەها ئەوە نیشان دەدات کە تــۆ جێی متمانەیت و یەکگرتوویت لە کردارەکانتدا.

وە زۆربــەی کــات، ڕاســتگۆیی تاکێــک ســەرەتا لــە خۆیەوە دەست پێ دەکــات. دەبێت تاکێـک لەگــەڵ خۆیـدا ڕاستگۆ بێت. ئەوە بکات کە خانە ڕاســتییەکانی نــاو نــاخی داوای لێ دەکەن. نەوەکوو خانە ناڕاستەکانی ناخی.

وە هەروەها ڕاستگۆیی دەتوانێت ڕێگری بکات لـــە سەرهەڵدانی ناکۆکی و ناتەبایی. کاتێــک تاکێــک ڕاســتگۆ دەبێت لەگەڵ کەســانی دیکــە و هەمیشــە لەســەر ئــەم پەیڕەوە دەبێت. ئەوا ئەم دۆخە وا دەکــات ئەگــەری لێــک تێنەگەیشتن یان ناکۆکی کەم بکاتەوە و بنەبڕی بکات.

ڕاستگۆیی پەیوەندی ڕاستگۆیانە درووست دەکات و

لە هەمان کاتیشدا پەروەردەیەکی ڕاستگۆیانە دەستەبەر دەخات.

ڕاستگۆبوونی تاکێک سەبارەت بە هەڵەکانی، لایەنێکی دیکەی گرنگی بنەمای ڕاستگۆییە.

کاتێک تاکێک ڕاستگۆ دەبێت سەبارەت بە هەڵەکانی یان کەموکوڕیەکانی. ئەم هەڵوێستە ئەوە نیشان دەدات کە ئامادەیت بەرپرسیاریەتی کارەکانت لە ئەستۆ بگریت و دۆخەکان قبووڵ بکەیت. ئەمەش دەتوانێت یارمەتیت بدات بۆ گەشەکردن و فێربوون لە هەڵەکانت.

هەروەها ڕاستگۆیی بۆ دروستکردنی تیم و کاری هەرەوەزی زۆر گرنگە و پێویستیشە. کاتێک ئەندامانی تیمێک یاخود گرووپێک لەگەڵ ئەندامەکانی دیکە ڕاستگۆن، ئەوا شەفافیەت بەرەوپێش دەبات، و وا لە تیمەکە دەکات باشتر کار بکەن و بە تۆکمانەتر هەوڵەکان بە ئەنجام بگەیەنن.

سەرنج بدەن لەناو ئەو گرووپ و تیمانەشی کە بە خراپ ناسراون، ڕاستگۆیی بنەمایەکی گرینگە. چونکە شکاندنی ئەم بنەمایە دەبێتە هۆی لەدەستدانی متمانەی گرووپ و جڤاکێک بە تاکێک.

وە هەروەها دەکرێت لە هەندێک حاڵەتدا ڕاستگۆ نەبین، بەڵام ئەگەر حاڵەتەکە زیان بە کەسێک یاخود پرسێک بگەیەنێت، لێرەدا تاکێک پێویستە ئەوە نەڵێت کە ڕاستە. ئەم دۆخە زۆرجار لە زمانی کوردیدا بە >درۆی سپی< ناسراوە. کە تاکێک ئەنجامی دەدات بۆ ئەوەی کێشە درووست نەکات و تاکەکانی دەورووبەری تووشی زیان نەبن.

لە کۆتاییدا ڕاستگۆیی کەسایەتی تاکێک بەهێز دەکات. وە بە بەهێزی ڕای دەگرێت. وە ڕاستگۆبوون و ڕاستگۆیی لەگەڵ خۆتدا و پاشان لەگەڵ کەسانی دیکەدا، وا دەکات تاکێک لە ژیانێک دووچاری کەمترین زیان و کێشە ببێتەوە.

ڕێز لــە ئــەنجامی ئاگامەنــدبوون بــە بەرامبــەرەوە درووست دەبێت.

- وتە

ڕێزگرتن

ڕێزگرتن بریتییە لـە مامەڵـەکردن لەگـەڵ کەسـانی دیکە بە کەرامـەت و میهرەبانییـەوە. وە بـەبێ گوێدانـە جیاوازییەکانیان.

پێویسـتە ئێمـە وەکـوو تـاک، ڕێـز لـە بیروبـاوەڕ و بۆچوون و بەهاکانی ئەوانی دیکە بگرین. تەنانەت ئەگـەر لەگەڵیان هاوڕاش نەبین.

کاتێک ڕێز لە کەسـانی دیکـە دەگـرین، ژینگەیـەکی ئەرێنی و هاوسەنگ دروست دەکەین. چونکە ژیانێک بەبێ ڕێز وەکوو ژیانێکی مردوو وایە. کە بێ بەرهەمە.

ڕێزگرتن پرسێکە کە هەموومان ئارەزووی دەکـەین و بە شایەنی خۆمانی دادەنێین لـە ژیانمانـدا. چونکـە ڕێـز وەکوو بەهایەکی ئەخڵاقی، لایەنێکی بنەڕەتییە لـەنێوان کارلێکی کۆمەڵایەتی مرۆڤەکان. کـە یارمەتیدەرمانـە بـۆ درووستکردنی پەیوەندی تەندروست و ئەرێنی.

کاتێــک ڕێــز لــە کەســانی دیکــە دەگــرین، دان بــە بەهایاندا دەنــێین و ســیفەت و دیــدگا ناوازەکانیشــیان بــە گرینگ هەژمار دەکەین.

هەنــدێک کــات ڕێــز دەبێت بەدەســت بهێنــدرێت. زۆرجــار تاکێــک پرســیار دەکــات ئــاخۆ لەبــەرچی ڕێــزی لێ ناگیرێت. دەکرێت ئەمە لەوەوە سەرچاوە بگرێت کە ڕەنگە تاکەکە خۆی ڕێزی تاکەکانی دیکە نــەگرێت و هەراســان و ماندوویان بکات. یاخود دەکرێت ئەم تاکە بــە بــەردەوامی لەگەڵ کۆمەڵێک تاکی دیکەدایە کە ڕێزی لێ نــاگرن و بــە هەندی وەرناگرن. لێرەدا پێویستە ئەم تاکە ئەم کۆمەڵەیە بەجێ بهێڵێت یاخود پەیوەندییەکە بخاتەوە ئاستێکی نــزم و ســادە. کــە بــە زمــانی کــوردی زۆرجــار دەڵێن: بــا لــە چاکوچۆنییەک تێپەڕ نەکات ...

وە هەروەها ڕێزگرتن زۆر گرنگە بۆ درووســتکردنی کۆمەڵگایــەکی هاوســەنگ کــە بــەهای گشــتگیری و هەمەچەشنی تێدا گەڵاڵا بووە.

ڕێزگرتنی خۆمــان و دەورووبــەرمان، ڕێگــەمان پێ

دەدات ئــەو جیاوازییانــە بــەرز بنرخێــنین کــە هــەر تاکێــک هەیەتی.

کاتێــک ڕێــز لــەوانی دیکــە دەگــرین، ژینگەیــەک درووســـت دەکـــەین کـــە هاوکـــاری پـــەروەردەیی و لێکتێگەیشتن تیایدا بەربڵاوە.

وە هەروەها لە پەیوەندییە کەسییەکاندا، ڕێزگــرتن زۆر گرنگــە بــۆ درووســتکردنی متمانــە و درووســتکردنی هەستێکی قووڵی مرۆیی و گــەردوونی. کاتێــک ڕێــز لــە هاوکار و هاوڕێ و کەســوکار و تاکــەکان دەگــرین، ئــەوە نیشان دەدەین کە بەهایان پێدەدەین و گرنگییان پێدەدەین. کە ئەمەش گرینگە و ئاستی مۆڕاڵ و ئاستی ورەیــان بــەرز دەبێتە و لە ژیان کۆڵ نادەن. بەڵام ئەگەر بەردەوام بێ-ڕێز بین بەرامبەر بە تاکەکانی دەورووبــەرمان ئــەوا ئــەوانیش زیاتر هەست بە بێ-مانایی لە ژیان دەکەن و لــە دژی ژیــان دەوەستنەوە.

وە هەروەها بە ڕێزگرتن لە ئەوانی دیکە، هەســت و بۆچوونەکانیان بەرز دەنرخێنین. ئەمــەش پەیوەندییــەکی

بەهێزی متمانە درووست دەکات کە یارمەتیدەرمانە بۆ ئەوەی پێکەوە لە ئاستەنگ و سەختییەکانی ژیاندا بەردەوام بین و ببین.

بێجگە لە پەیوەندییە کۆمەڵایەتیی و مرۆییەکان، لە شوێنە پیشەییەکاندا، ڕێزگرتن زۆر گرنگە بۆ درووستکردنی ژینگەیەکی کارکردنی بەرهەمدار و ئەرێنی. کاتێک ڕێز لە هاوکاران و سەرووی دیکەمان دەگرین، ئەوا کەلتووری ڕێزگرتن و هاوکاری درووست دەکەین.

ئەمەش دەبێتە هۆی باشترکردنی ژینگە و چەشنەکەمان.

ژیانێک بێ بەرپرسیاریەتی، ژیانێکی مردووە.

- وتە

بەرپرسیاریەتی

وەرگرتنی بەرپرسیارێتی لە کار و چالاکی و کردەکانمان، بنەمایەکی ئەخلاقی گرنگە. لەبەر ئەمەشە کە پێویستە دەرئەنجامی کارەکانمان قبوڵ بکەین. ئینجا چی باش و چی خراپ بێت ئەم دەرئەنجامانە و تەنانەت بەدڵیشمان نەبن. هەروەها پێویستە بەرپرسیاریەتی ئەو کاریگەرییەی کە هەمانە لە ئەستۆ بگرین کە لەسەر کەسانی دیکە و ژینگەکەمان هەمانە.

کاتێک بەرپرسیارێتی هەڵدەگرین، زیاتر متمانەپێکراو و پشت بەستوو دەبین لەناو تاقمێک و جفاکێک و مرۆڤایەتییەکدا.

زۆرجار گوێبیستی دەستەواژەی "لەگەڵ دەسەڵاتی گەورە بەرپرسیارێتی گەورە دێت" دەبین. بەڵام ئایا تا ئێستا وەستاوین بۆ ئەوەی بیر لەوە بکەینەوە کە بەرپرسیاریەتی بەڕاستی مانای چییە و بۆچی ئەوەندە گرنگە؟

بەرپرسیاریەتی بریتییە لە کردەی لێپرسینەوە لە کار

و بڕیارەکانمــان. واتــە خاوەنــدارێتی لــە هەڵــەکانمان و چالاکانە کارکردنمان لەبۆ ڕاستکردنەوەیان.

بەرپرســـیاریەتی و هەســـتی بەرپرســـیاریەتی، تێگەیشتنە لە کاریگەری هەڵبژاردنەکانمان لەسەر خۆمان و ئــەوانی دیکــە. ئەمــەش مانــای وایــە لــە ســادەترین کردارمانەوە هەتاوەکوو بەرچاوترینیان، کاریگەریی خــۆی هەیە لەسەر تاکەکانی دەورووبەرمان و دەبێت بەرپرســیار بین لەسەر ئەم کاریگەرییانەمان.

لە ژیانێکدا کردەوەکانمان دەتوانێت لێکەوتەی دوور مــەودای هــەبێت. هــەر لــە ژینگــەی دەورووبەرمانــەوە هــەتاوەکوو پەیوەندییــە مرۆییــەکانمان. هــەموو ئــەو کارانەی کە دەیکەین توانای ئــەوەیان هەیــە کاریگــەرییان لەسەر کەسانی دیکە هەبێت. هەر بۆیە زۆر گرنگــە ئێمــە بەرپرســیارێتی کارەکانمــان لــە ئەســتۆ بگــرین و ڕەچــاوی هەموو شتیک بکەین.

کاتێک بەرپرسیارێتی هەڵدەگرین، دەستپاکی خۆمان نیشان دەدەین و متمانە لەگەڵ کەســانی دیکــە درووســت

دەکەین. ئێمە بە هەستی بەرپرسیاریەتی ئەوە نیشان دەدەین کە متمانەپێکراوین و دەتواندرێت حسابمان بۆ بکرێت بۆ ئەوەی کارێکی دروست بکەین، تەنانەت کاتێک کارەکە قورس و مەحاڵیش بەرچاو کەوێت.

هەروەها بەرپرسیارێتی یارمەتیدەرمانە بۆ گەشەکردن و جڵەودان بە خود.

بە ناسینی هەڵەکانمان و گرتنەبەری هەنگاوی درووست بۆ ڕاستکردنەوەیان، دەگەین بە ڕێزگرتن لە خودی بەرپرسیاریەتیش.

هەستی بەزەیی، لە ئاژەڵ جیامان دەکاتەوە.

- وتە

بەزەیی

بـــەزەیی بریتییـــە لـــە نیشـــاندانی میهرەبـــانی و هاوسۆزی بۆ ئەوانی دیکە و، ئەوانەی کـــە ئـــازار دەچـــێژن یان پێویستیان بە یارمەتیدان و هاریکاری هەیە.

پێویستە هەوڵبـــدەین لـــە دۆخی ئـــەوان تێبگـــەین و پشتگیری و یارمەتی پێشکەش بکەین. کاتێک بەزەیی نیشان دەدەین، کۆمەڵگایـــەکی خـــەمخۆر و بەزەییـــدار درووســـت دەکەین.

وە هەروەها هەستی بەزەیی وات لێ دەکات لـــە ئەقڵیەتی خۆبەکەمزانی و لە ئەقڵیەتی خۆ بە قوربـــانزان دوور بکەویتەوە. چونکە ئەگەر تاکێک بەزەیی بەرامبەر بە تاکێک هەبێت، ئەوا ناتوانێت لە هەمان کاتدا خۆی بە کەم بزانێت لە بەرامبەریدا یاخود لێی تووڕە ببێت.

ئـــەوە ڕاســـتییەکی گەردوونییـــە کـــە هـــەموومان مـــرۆڤین و، هـــەر تـــاکێکیش خـــەبات و ئـــازار و تەحـــەددای تایبەت بە خۆی هەیە.

لــە هەنــدێک کاتــدا دەکــرێت ژیــان ســەخت بێت و هەستی بەزەیی دەتوانێت چالاکییــەکی بەســوود بێت بــۆ ئەوەی ڕێگاکەمان بە دۆخە سەختەکاندا بڕۆین.

لەم جۆرە ساتانەدا هەستکردن بە بەزەیی بۆ تاکێک دەتوانێت هێزێکی کاریگەر بێت کــە یارمەتیدەرمانــە لــەبۆ دەســتەبەرکردنی پەیوەنــدیی کۆمەڵایــەتی و هاوســۆزی گشتی.

بەزەیی هەســتێکی مــرۆیی گشــتگیرە کــە کاتێــک سەرهەڵدەدات شاهێدی ئازار یان سەختییەکانی کەســێکی دیکە بین.

پرسەکە لەسەر ئەوە نییە بــەزەییمان بــە کەســێکدا بێتەوە هەر تەنها لەبەر بەزەیی و زگ پێ ســووتانەوە ... بەڵکوو هاوسۆزیمان لەگەڵ تاکێکدا، تێگەیشتنە لەوەی کە بە چیدا تێدەپەڕێت.

کاتێک تاکێــک بــەزەیی بــە تــاکێکی دیکــە دێتــەوە، ویژدانێکی هاوبەشمان بیر دەخاتەوە و فێرمان دەکات کە مرۆڤ بین. مرۆڤیک بەبێ بەزەیی مرۆڤێکی مردووە. کــە زۆرجار بە سایکۆپاس و سۆسیۆپاس ناســراوە لــە زانســتی

دەروون-زانیدا.

هەروەها هەســتکردن بــە بــەزەیی بەرامبــەر بــە یەکتری، هەست-پێکردنی بەزەیی و میهرەبانی پەروەردە دەکات و گەشەی پێ دەدات.

کاتێک هاوسۆزی ئازارێــک یــان ململانــێی کەســێک دەبین، ئەگەری ئەوە زیاتر دەبێت کە دەستی یارمەتی درێژ بکەین و پشتیوانی پێشکەش بکەین. چونکە بەزەییەکــەمان وا دەکات دەستی هاریکاری درێژ بکــەین لــەبۆ مرۆڤێــک و بوونێکی دیکە.

هەست بە بەزەییکردن دەتــوانێت گۆڕانکارییــەکی گەورە لە ژیانی کەسێکدا درووست بکات و یارمەتی بــدات بۆ زاڵبوون بەسەر سەختییەکانیدا.

لە جیهانێکدا کە ئەوەندە دابەشــبوون و ململانێ و وزە نــەرێنی بــوونی هەیــە، هەســتکردن بــە بــەزەیی هەســتێکە دەتــوانێت هــێزێکی ئــەرێنی بێت کــە ئێمــە کۆدەکاتەوە.

هەستی بەزەیی وەبیرهێنانەوەیەکە کــە فێرمــان دەکات هەمووومان پێکەوە لەم ژیانــە و لــەم کــارەداین و دەتــوانین گۆڕانکارییــەکی ئــەرێنی لــە ژیــانی یەکتریــدا دەستەبەر بکەین.

دادپەروەری ژیان بەڕێوە دەبات.

- وتە

دادپەروەری

دادپەروەری بریتییە لە مامەڵەکردن لەگەڵ خەڵک بە یەکسانی و بەبێ لایەنگری و جیاکاری.

نابێت حوکم لەسەر مرۆڤەکان بدەین لەسەر بنەمای ڕەگەز، نەتەوە، ئایین، یان هەر تایبەتمەندییەکی دیکە کە خودی تاکەکان خۆیان نەتوانن کۆنترۆڵی بکەن.

هەروەها پێویستە دڵنیا بین لەوەی هەمووان دەرفەتی یەکسان و دەرفەتی دەستڕاگەیشتن بە سەرچاوە گشتییەکانیان هەیە. کاتێک دادپەروەرانە مامەڵە دەکەین، کۆمەڵگایەکی دادپەروەر و یەکسانیش درووست دەکەین

هەموومان دەزانین ژیان هەمیشە دادپەروەرانە نییە ... بەڵام ئەوە بەو مانایە نییە کە هەوڵ نەدەین دادپەروەر بین لەگەڵ خۆمان و ئەوەکانی دیکەدا.

دادپەروەر-بوون بەشێکی سەرەکییە لەناو جەستەی مرۆڤێکی شایستە-بوودا.

دادپەروەربوون واتە مامەڵەکردن لەگەڵ کەسانی دیکە بەو شێوەیەی کە حەز دەکەیت مامەڵەت لەگەڵدا

بکرێتەوە. وە بەبێ گوێدانە ڕەگەز، نەتەوە، ئایین، یان پێگەی کۆمەڵایەتی تاکێک یان کۆمەڵگایەک.

زۆرجار لەوانەیە ڕەخنە لە ئەوانی دیکە بگرین کە دادپەروەر نین. بەڵام دەبێت هەمیشە ئەوەمان لەیاد بێت کە ئێمەش بەرپرسیارین لە بەهای دادپەروەریدا. واتا ئەم بەها ئەخڵاقییە هەر تەنها پەیوەندی بە خاوەن دەسەڵاتێکەوە نییە. بەڵکوو لە سادەترین تاکی کۆمەڵگاوە هەتاوەکوو بەناوبانگترین، دەبێت لەسەر ئەم بنەمایە بڕۆن. ئەمەش ئەوە دەگەیەنێت کە ئێمە بە گشتی دەبێت لەسەر ئەم بنەمایە بڕۆین و پەنجەی تۆمەت لەبۆ هیچ تاکێکی دیکە درێژ نەکەین.

هەروەک دەبینین، ئێمە لە جیهانێکدا دەژین کە نایەکسانی و نادادپەروەری باو بووە و بەربڵاوە. مرۆڤەکان بە پشت بەستن بە ڕواڵەت و پێشینە و بیروباوەڕیان حوکم دەدەن و جیاکارییان بەسەردا ئەنجام دەدرێن و پۆلێن دەکرێن بۆ چەند گرووپ و چەندین تیرەی دیکە.

ئەوە کاری ئێمەیە کە بەرهەڵستی بکەین لە پای ئەم جۆرە بیرکردنەوانەی کە لە دژی بەیەکەوەژیاندان و

هەوڵەکانیان بە بەڵگەی بەهێز پووچەڵ بکەینەوە و بە دادپەروەرانە ڕەچاوی پرس و دۆخەکان بکەین.

دادپەروەر-بوون هەر تەنیا کارێکی چاکە و خێر نییە؛ هەروەها لە ڕاستیدا سوودی پراکتیکیشی هەیە. دادپەروەری متمانە درووست دەکات و گەشە بە پەیوەندی ئەرێنی دەدات

کاتێک دادپەروەرانە مامەڵە لەگەڵ ئەوانی دیکەدا دەکەین، هەستی کۆمەڵایەتی و سەربەخۆیی درووست دەکەین. لەبۆ درووستکردن و دەستەبەرکردنی کۆمەڵگایەکی هاوسەنگ، کە هەموو کەسێک هەست بە بەها و ڕێزگرتن دەکات، پرسی دادپەروەری تشتێکی بنەڕەتییە.

دەبێت لە هەموو لایەنەکانی ژیاندا دادپەروەر بین لەگەڵ یەکتریدا. ئینجا چی لە پەیوەندییە کەسییەکانماندا بێت، یاخود لە شوێنی کاردا بێت، یان لە کارلێککردنمان لەگەڵ کەسانی نامۆ و نەناسراو و بێگانەدا بێت.

دادپەروەری واتە فەراهەمکردنی دەرفەتی یەکسان بۆ هەمووان بۆ سەرکەوتن و زاڵنەکردنی کەسێک بەسەر کەسێکی دیکەدا. کە دەبێت وەکوو تاکێک بیر لەم پرسە بکەینەوە.

دەستپاکی پێشمەرجی مرۆڤبوونە.

- وتە

دەستپاکی

دەستپاکی بریتییە لە ئەنجامدانی کارێکی درووست و چاک، لە کاتێکدا تەنانەت هیچ کەس و لایەنێک چاودێریت ناکات. ئەمە پێی دەگوترێت دەستپاکی ڕەها.

دەستپاکی، واتا هەستی ڕاستگۆیی و هەستی متمانەپێکراو. وە متمانەپێکراو لە هەموو مامەڵەکانتدا.

هەروەها بە واتای وەستانەوە بۆ ئەوەی باوەڕت پێی هەیە، تەنانەت ئەگەر قورسیش بێت. کاتێک بە دەستپاکی مامەڵە دەکەین، ناوبانگێک دروست دەکەین کە ڕاستگۆ و ئەخلاقی بێت.

دەستپاکی یەکێکە لە توخمە گرنگەکان لە هەر پەیوەندییەکدا. پەیوەندی کەسی بێت یان پیشەیی، دەستپاکی ئەوەیە کە پەیوەندی نێوان دوو تاک بەهێز دەهێڵێتەوە. وە بنەمایەکی بنەڕەتییە بۆ هەر کارلێکێکی سەرکەوتوو.

بەڵام دەستپاکی و متمانەی دەستپاکی تشتێک نییە کە بە ئاسانی بدرێت یان وەربگیرێت. دەبێت بە

تێپەڕبوونی کات لە ڕێگەی زنجیرەیەک کردار و ڕەفتــارەوە بەدەســـتبهێنرێت. کـــە متمانـــەپێکردن و ڕاســـتگۆیی و دەســـتپاکی نیشـــان دەدەن. وە یـــەکێک لــە ســـەرەکیترین ڕێگاکانی شکاندنی متمانە بریتییە لە دزیکردن لە کەســـانی دیکە.

دزیکـــردن لــە کەســـانی دیکــە تــەنها پێشـــێلکردنی مووڵک و ماڵی ئــەوان نییـــە؛ بــەڵکوو ئــەوە پێشـــێلکردنی متمانەی ئەوانیشە.

کاتێـــک کەســـێک دزیت لێـــدەکات، ئــەوە تــەنها بــە لەدەستدانی کەلوپــەلی مــاددی نییـــە کـــە ئــازارت دەدات. ئەوە هەســـتی خیانــەت و پێشـــێلکارییە کـــە زۆرجـــار دوای ڕوودانی دزییەکە دەمێنێتەوە.

بـــەڵام پاداشـــتی متمانـــەکردن بـــە کەســـانی دیکـــە دەتـــوانێت بێئەنـــدازە بێت. کاتێـــک متمانـــە بـــە کەســـێک دەکەیت، پەیوەندییەکی ڕێزگرتن و لێکتێگەیشـــتنی بـــەهێز دروست دەکەیت.

پەیوەندییەک دروست دەکەیت کـــە لەســـەر بنـــەمای ڕاستگۆیی و ڕێزگرتن و لێپرسینەوە بێت.

له ئێستادا، بەرزترین پلەی ئەخڵاق داوێن-پاکییە.

- وته

داوێن-پاکی

چـــەمکی پـــاکیزەیی و داوێنپـــاکی ئاماژەیـــە بـــۆ خۆبەدوورگرتن لە چالاکییە ناتەندرووستەکان لــە دەرەوەی هاوسەرگیریدا.

ئەم بنەمایە بە درێژایی مێژوو لەلایــەن زۆرێــک لــە کۆمەڵگاکانــەوە بەهایــەکی زۆری پێــدراوە. لــە کاتێکــدا ڕەنگە هەندێک تــاک داوێنپــاکی وەکــوو تــەنها پرسـێکی ئایینی یان ڕێژەیی ڕەچاو بکەن، بەڵام لە ڕاستیدا ئەم پرسە کاریگەری ئەخلاقی گرنگی لەســەر کۆمــەڵگا و جڤاکێکــدا هەیە.

یــەکێک لــە بەڵگــە ســەرەکییە ئەخلاقییــەکان بــۆ پاکیزەیی ئەوەیە کــە پەیوەندییــە تەندروســتەکان لەســەر بنەمای ڕێزگرتن و ڕەزامەندی یەکتریدا بەرەو پێش دەبات.

کاتێـــک تاکـــەکان لـــە دەرەوەی پەیوەندییـــەکی پابەنــدکراو بەشــداری چــالاکیی ناتەندرووســت دەکــەن، لەوانەیە زیاتر ئارەزووی خۆیــان لــە پێشــینە دابــنێن و لــە سەرووی پێداویســتی و هەســتەکانی هاوبەشــی ژیانیــان بوەستنەوە. ئەمەش دەتــوانێت ببێتــە هــۆی بــەرپابوونی

ناتەندرووستی لە کۆمەڵگایەکدا.

هـــەروەها پـــاکیزەیی هەســـتی بەرپرســـیارێتی بەرەوپێش دەبات. چونکە هانی تاکەکان دەدات خۆیان لــە بەشداریکردن لە ڕەفتارە مەترسیدارەکاندا بەدوور بگرن کە ببێتــە هــۆی دووگیــانی نــەخوازراو، هــەوکردن و زیــان گەیانــدن بــە پەیوەندییــەکان. کاتێــک تاکــەکان لــە پرســە ناتەندرووستە جەستەییەکان بەدوور دەبن، ئەگــەری ئــەوە زیاترە کە هەڵبژاردنی بەرپرسیارانە بکەن کە تەندرووستی خۆیان و تەندروستی ئــەوانی دیکــە لــە پێشــینە دادەنێن و نەک هەر تەنها ئارەزووە ناتەندرووستەکانی خۆیان.

جگــە لــەوەش پــاکیزەیی دەتــوانێت گەشــەکردنی کەسی و ڕۆحیش بەرەوپێش ببات. بــە دوورکەوتنــەوە لــە چالاکییە ناتەندرووستەکان، تاکەکان ناچار دەبن ڕووبەڕووی ئارەزوو و هەستەکانی خۆیان ببنەوە، ئەمــەش دەتــوانێت یارمـــەتیان بـــدات بـــۆ پەرەپێـــدانی هەســـتێکی زیـــاتری خۆئاگــابوون و خۆکۆنــترۆڵکردن. ئەمــەش دەتــوانێت بــە تایبەتی بۆ ئەو گەنجانە بــەنرخ بێت کــە هێشــتا پــەرە بــە ناســنامە و بــەهاکانیان دەدەن. چونکــە دەتــوانن ئەمــە وەکوو وزەیەک بەکار بهێنن بۆ خۆیان.

دڵسۆزییەت بەرامبەر بە هەموو تشتێک لــەم گەردوونەدا ...

- وتە

دڵسۆزی

دڵسۆزی بریتییە لە وەفاداری لەبۆ کەسانی دیکـــە و شوێنەکان و ژینگە و جێبەجێکردنی بەڵێنەکانت.

پێویستە دڵسۆزی هاوڕێ و خێزان و هاوکارەکانمان بین و خیانەت لە متمانەیان نەکەین. وەفــاداری بــە واتــای وەستانەوە لە پێناو ئــەوانی دیکــە و پاڵپشــتیکردنیان دێت، تەنانــەت کاتێــک لــە ســاتە هەســتیارەکانیش بێت. کاتێــک دڵســۆز دەبین، پەیوەندییــەکی پتــەو و مانــادار درووســت دەکەین.

دڵســۆزی لایــەنێکی بنچینــەیی هــەر کۆمــەڵگا و گــرووپ و نەتەوەیەکــە. ئــەوە ئەوەیــە کــە تاکــەکان بەیەکەوە دەبەستێتەوە و ڕێگەیان پێدەدات کار بکــەن بــۆ ئامانجێکی هاوبەش. بەبێ وەفا و دڵسۆزییەت. هەســتی یەکگرتوویی و هەستکردن بــە ئامــانج و هەســتکردن بــە سەربەخۆیی بوونی نابێت.

لە کۆمەڵگایەکدا دڵسۆزی ئەوەیــە کــە ئێمــە وەک کۆمەڵگەیەک پێکــەوە دەبەســتێتەوە. ئــەوە ئەوەیــە کــە ڕێگەمان پێدەدات لــە کــاتی پێویســتیدا پشــت بــە یــەکتری

ببەستین، لە کاتە سەختەکاندا پشتگیری ئەوی دیکە بکـــەین و بەیەکەوە ئاهەنگ بگێڕین بۆ سەرکەوتنەکانمان. ئەگــەر دڵسۆزی نەبێت، کۆمەڵگا لــە کۆمــەڵێک تــاکی بەیەکــەوە بەستراو، هیچی دیکە نییە. هەریەکەیان تەنها ســەرنجیان لەسەر بەرژەوەندی خۆیان بوو.

لە گروپێکدا دڵسۆزی ئەوەیە کە وامان لێدەکات کار بکەین بۆ ئامانجێکی هاوبەش. جا تیــپێکی وەرزشــی بێت، یــان ڕێکخــراوێکی بازرگــانی بێت، یــان گــروپێکی قــازانج نەویست بێت. دڵسۆزی ئەوەیە کە پابەندمان بە دۆزینـــەوە و هەوڵدان لە ژیاندا دەهێڵێتەوە.

ئەوە ئەوەیە کە پاڵنەرمانە بۆ ئەوەی کات و هەوڵ و وزەی پێویست بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانمان بخەینە گەڕ، تەنانەت لە سەختیشدا.

لە چەقی نەتەوەیەکدا دڵسۆزی ئەوەیــە کــە ئێمــە وەکوو هاوڵاتی و مرۆڤ بەیەکەوە دەبەســتێتەوە. ئــەوە ئەوەیـــە کـــە ڕێگـــەمان پێـــدەدات لەگـــەڵ هـــاوڵاتی و مرۆڤەکاندا خۆمان بناسێنین، وە بتوانین هەســتی شــانازی نیشتمانی هاوبەش بکەین و کار بکەین بــۆ داهاتوویــەکی باشتر بۆ نەتەوەکەمان.

ئەگەر دڵسۆزی نەبووایە، میللــەتێک لــە کۆمــەڵێک

تــاک زیادیکــە هیچی دیکــە نــابێت، هەریەکــەیان تــەنها ســەرنجیان لەســەر بەرژەوەندییــە کەســییەکانی خۆیــان دەبێت. وە هیچ هەســتێکیان بــە ناســنامە و ئامــانجێکی هاوبەشەوە نابێت.

بــەڵام دڵســۆزی تــەنها تشــتێک نییــە کــە دەدرێت؛ شتێکە کە دەبێت بەدەست بهێــنرێت. لــە ڕێگــەی کــردار و ڕەفتار و هەڵوێستەکانەوە بەدەست دێت. کە پابەنــدبوون بە چاکــەی پــاک پێشــان دەدەن. لــە ڕێگــەی ڕاســتگۆیی و دەســتپاکی و ئامــادەیی بــۆ دانــانی پێداویســتییەکانی گروپەکە لــە پێش بەرژەوەندییــەکانی خۆیــەوە بەدەســت دێت.

ئینجــا بۆیــە، ئەگــەر ئەنــدامی کۆمەڵگەیــەک بیت، گروپێک بیت، یان نەتەوەیەک، گــرنگی دڵســۆزیت لــەبیرت بێت. لە خۆت و کەسانی دیکەدا بیچێنە.

لە کردار و هەڵوێستەکنداا ڕێزی لێ بگرن. چونکە لە کۆتاییدا دڵسۆزی ئەوەیە کە ئێمە بەهێزتر و یەکگرتووتر و سەرکەوتووترمان دەکات، ئینجا چی وەک تاک و چی وەک جڤاک و کۆمەڵگەیەک.

هاوسۆزی تێگەیشتنە لە بەرامبەرمان.

- وتە

هاوسۆزی

هاوسۆزی هەستێکی جەوهەری مرۆڤە کە یارمەتیمان دەدات پەیوەندیمان لەگەڵ کەسانی دیکەدا هەبێت و لە ئەزموونەکانیان تێبگەین.

ئەم هەستە ڕێگەمان پێ دەدات هاوسۆزی لەگەڵ ئەوانی دیکەدا دابەش بکەین و بەزەیی نیشان بدەین، تەنانەت کاتێک خۆشمان هەمان ململانێ یان سەختیمان بەسەر نەهاتبێت و ئەزموونمان نەکردبێت.

هاوسۆزی هەستێکی جەوهەری مرۆڤە کە یارمەتیمان دەدات پەیوەندیمان لەگەڵ کەسانی دیکەدا هەبێت و لە ئەزموونەکانیان تێبگەین. وە ڕێگەمان پێ دەدات بە هاوسۆزی لەگەڵ ئەوانی دیکەدا ببین و بەزەیی نیشان بدەین، تەنانەت کاتێک خۆمان هەمان ململانێ یان سەختییەکانمان بەسەر نەبردبێت.

هاوسۆزی پەیوەندییەکی پتەوی لەگەڵ بنەمای لێبووردندا هەیە. کاتێک باس لە لێبووردن دەکرێت:

لێبووردن پێویستی بەوەیە کە نیعمەت و بەزەیی بــۆ ئــەو کەسە درێژ بکەینەوە کە ستەمی لێکردووین. هاوسۆزی و لێبــووردن داوامـــان لێ دەکـــات وەکـــوو مرۆڤێـــک و جەستەیەک ڕەچاوی ئەوەکانی دیکە بکەین.

بەڵام لێبووردن و هاوسۆزی بــەو مانایــە نییــە کــە دەبێت ڕەفتاری ئەوانی دیکە لــەبیر بکــەین یــان بیانوویــان لەبۆ بهێنینەوە. وە بەو مانایە نییە کــە دەبێت تەســلیمی کارەکانیان بین یان وا نیشان بدەین کە هەموو شتێک باشە.
بەڵکو لێبووردن داوامان لێدەکات دان بــەو ئــازارەدا بنــێین کــە تووشــی بــووین، بەرپرســیارێتی هەســتەکانی خۆمان لە ئەستۆ بگــرین و ئــەوە هــەڵبژێرین کــە واز لــەو هەستە نەرێنییانە بهێنین کە ڕێگریمان لێدەکەن.

کاتێک بە هاوسۆزی و بەزەییەوە لە لێبووردن نزیک دەبینەوە، دەتوانین ئەزموونێکی ئــەرێنیتر و چاکەکارانــەتر لەبۆ خۆمان و ئەوانی دیکە فەراهەم بکەین..

پێویستە هاوسۆزی لەبەرچاو بگرین کاتێک دەتوانین لە ڕوانگەی بەرامبەرەوە دۆخەکە ببینین. کاتێک دەتـــوانین

له پاڵنــەر یــان هەســتەکانیان تێبگــەین، دەتــوانین دەســت بکەین بە درێژکردنــەوەی هاوســۆزی و بــەزەیی لــەبۆیان. تەنانەت ئەگەر لەگەڵ کارەکانیانیشدا هاوڕا نەبین.

هەروەها پێویســتە بــیر لــە هاوســۆزی بکەینــەوە کاتێک دەمانــەوێت داهاتوویــەکی ئــەرێنیتر بــۆ خۆمــان و ئەوانی دیکە درووست بکەین. کاتێک دەستگرتن بە توڕەیی و نارەزاییــەوە زیــانی هەیــە نــەک ســوود، هاوســۆزی دەتــــوانێت ئــــامرازێکی بـــەهێز بێت بــــۆ چاکبوونــــەوە و گەشەکردن.

لـــە کۆتاییـــدا، هاوســـۆزی و بـــەزەیی دەتـــوانێت یارمەتیدەرمان بێت بۆ گەشتکردن بەو هەســتە ئاڵۆزانــەی کە لەگەڵ لێبووردندا دێن. بە هــەڵبژاردنی درێژکردنــەوەی نیعمەت و تێگەیشتن بۆ خۆمان و ئەوانی دیکــە، دەتــوانین جیهانێک درووست بکەین کە زیاتر لێبــووردن و بــەزەیی و هاوسۆز بێت.

کەواتە با هاوسۆزی و لێبووردن هەڵبژێرین کاتێک خزمەت بە بەرژەوەندی ئێمە دەکەن یاخود تەنانەت ئەگەر نەشیکەن، وە هەوڵ بدەین جیهانێک درووست بکەین کـــە باشتر هاوسۆزی و پەیوەندیدار بێت بە یەکترییەوە.

لەسەر دوا دەرگای ژیان نووسراوە: سوپاسگوزاری.

- وتە

سوپاسگوزاری

سوپاسگوزاری بریتییە لە قەدرزانی بـۆ ئـەوەی کـە هەمانـە. پێویسـتە سوپاسـگوزاری بـۆ ژیـانی خۆمـان و ئەوانی دیکـە نیشـان بـدەین کـە یارمـەتیمان دەدەن یـان پشـتگیریمان دەکـەن.و کارەکانیـان بـە شـتێکی ئاسـایی نەزانین. هەروەها سوپاسگوزاری واتە ئاگاداربوون لە شتە ئەرێنییەکانی ژیانمـان و سـەرنجدانمان نەچێتـە سەرتشـتە نەرێنییەکان.

سوپاسگوزاری هێزێکی بەهێزە کە دەتوانێت هەم تـاک و هـەم کۆمـەڵگا بگـۆڕێت. سوپاسـگوزاربوون بـۆ کۆمەڵگا، گرووپ، یان نەتەوەیەکی تەندروست زۆر گرنگە. وە یارمەتیدەرمانە لەبۆ قەدرزانینی تشتە باشەکانی ژیان و چاندنی پەیوەندی ئەرێنی لەگەڵ ئەوانی دیکەدا.

لـە کۆمەڵگایەکـدا، سوپاسـگوزاربوون هەسـتی کۆمەڵایەتی پەروەردە دەکات و هانی خـەڵک دەدات بـۆ قەدرزانین و شادبوون بە دەستکەوتەکانی ئـەوانی دیکـە. کە کەشێکی ئەرێنی و گەشبینی دروسـت دەکـات، تیایـدا

مرۆڤەکان دەتوانن هەست بە باشی بکـەن سـەبارەت بـە خۆیان و شوێنی خۆیان لە جیهاندا.

لـــە گرووپێکـــدا سوپاســـگوزاربوون هەســـتی هاوڕێیەتی دروست دەکات و یارمەتی ئەندامان دەدات کە هەوڵ و بەشدارییەکانی ئەوانی دیکە بناسن و بـە گرینـگ هەڵیان بسەنگێنن، ئەمەش دەبێتە هۆی دەسـتەبەربوونی کـەلتووری ڕێزگـرتن و پشـتیوانی ئـەوانی دیکـە. کاتێـک سوپاســـگوزاری بەرامبـــەر یـــەکتری نیشـــان دەدەین، پەیوەندییەکی جوانتر و هەستێکی هاوبەشی هاوئامـانج پێک دەهێنین.

لــە نەتەوەیەکــدا سوپاســگوزاربوون ڕێگایەکــە بــۆ ڕێزگرتن لە قوربانیدانی ئەو کەسانەی پێش ئێمە هــاتوون. وە یارمەتیمان دەدات دان بەو نیعمەتانــەدا بنــێین کــە لــە ئەنجامی خەبات و دەستکەوتەکانیاندا هەمانە.

بــە دەربڕیــنی سوپاســگوزاری بــۆ ئــەو ئــازادی و دەرفەتانەی کە چێژیان لێ وەردەگرین، دەتوانین هەســتی شـانازی نەتــەوەیی و پابەنــدبوون بــە بــەرزڕاگرتنی ئــەو بەهایانە بچێنین کە نەتەوەکــەمان گــەورە دەکــەن و بــە پاقژی ڕای دەگرن.

لەخۆت ببورە. پاشان لە ئەوانی دیکە.

- وتە

لێبووردن

لێبووردن وازهێنانە لە توڕەیی و نارەزایی بەرامبەر بەو کەسانەی کە ستەمیان لێکردووین. پێویستە هەوڵ بدەین لە ڕوانگەی ئەوان تێبگەین و لێیان خۆشبین، تەنانەت ئەگەر داوای لێبووردنیش نەکەن. لێبووردن واتە لێبووردن لە خۆمان لە هەڵە و کەموکوڕیەکانمان. کاتێک لێی خۆش دەبین، واز لە هەست و سۆزە نەرێنییەکان دەهێنین و بەرەو چاکبوونەوە و ئاشتەوایی هەنگاو دەنێین.

لێبووردن کردەوەیەکی بەهێزە کە دەتوانێت چاکبوونەوە و گەشەکردن بۆ تاکەکان و پەیوەندییەکان و تەنانەت کۆمەڵگاکانیش بهێنێتە ئاراوە. وە ڕێگەمان پێ دەدات ژان و ئازارەکانی ڕابردوو بجوڵێنین و واز لە کینە و بوغز بهێنین و داهاتوویەکی ئەرێنیتر درووست بکەین.

بەڵام لێبووردن هەمیشە ئاسان نییە و پێویستی بەوەیە واز لە توڕەیی و نارەزایی خۆمان بهێنین، دان بە ڕۆڵی خۆماندا بنێین لە دۆخەکەدا و نیعمەت و بەزەیی بۆ ئەو کەسە درێژ بکەینەوە کە ستەمی لێکردووین.

کەواتە کەی دەبێ لێیـان خـۆش بین؟ ... لێبـووردن ئەوە نییە تەسلیمی ڕەفتـاری کەسـانی دیکـە یـان پاسـاو هێنانەوە بـۆ کارەکانیـان بکەینـەوە. ئـەوە هـەڵبژاردنی وازهێنانـە لـەو هەسـتە نەرێنییانـەی کـە ڕامانـدەگرن و ڕێگریمان لێدەکەن ژیانێکی پڕ و بەختەوەر بژین.

پێویسـتە لێیـان خـۆش بین کاتێـک خزمـەت بـە بەرژەوەندی خۆمان دەکات. کاتێک دەستگرتن بە توڕەیی و نارەزایی زیاتر زیانمـان پێدەگەیـەنێت نـەک سـوود. کـاتی ئەوە هاتووە وازیان لێ بهێنین و بڕۆینە پێشـەوە. کاتێـک لێبووردن ئـارامی و داخسـتنمان بـۆ دەهێـنێت، دەبێت بـە ئامرازێکی بەنرخ بۆ خۆشگوزەرانی و سۆزداری خۆمان.

هەروەها پێویستە بیر لە لێبووردن بکەینەوە کاتێک ئەو کەسەی ستەمی لێ کردووین پەشیمانی ڕاستەقینە و ئارەزووی چاکسازی نیشان دەدات.

لێبـووردن دەتـوانێت ئـامرازێکی بـەهێز بێت بـۆ ئاشـتەوایی و چاکبوونـەوە، وە دەتـوانێت ڕێگـە بـدات

پەیوەندییەکان بگەڕێنەوە و برینەکان چاک ببنەوە.

بەڵام لێخۆشبوون هەمیشە مومکین و پێویست نییە. لە هەندێک بارودۆخدا ڕەنگە سەلامەت یان تەندروست نەبێت کە لە پرسێک خۆش بین، بە تایبەت ئەگەر بەردەوام بێت لە ڕاگرتنی لەسەر خۆشگوزەرانیمان. لە بارودۆخی دیکەیشدا، ئەگەر بتوانین بە شێوازی دیکە ئارامی و داخستن بدۆزینەوە، ڕەنگە لێبووردن پێویست نەبێت.

لە کۆتاییدا لێبووردن هەڵبژاردنێکی کەسییە کە هەر یەکەمان دەبێت بۆ خۆمان بیکەین. هەمیشە ئاسان نییە، وە هەمیشەش پێویست نییە.

بەڵام کاتێک لێبووردن هەڵدەبژێرین، دەرگا بەڕووی داهاتوویەکی گەشاوەتردا دەکەینەوە، دوور لە قورسایی ئازار و ئازارەکانی ڕابردوو. کەواتە با لێبووردن هەڵبژێرین کاتێک خزمەت بە بەرژەوەندی و چاکبوونمان دەکات. وە هەوڵ بدەین جیهانێک درووست بکەین کە پڕ بێت لە لێبووردن و بەزەیی و تێگەیشتن

دارِمانی ئەخڵاق هاوواتایە بە دارِمانی خۆمان.

- وتە

دوا وشە

هیــوادارم لــەم پەڕتووکــە بچووکــەدا توانیبێتمــان ئەوەی مەبەستمانە ڕوونی بکەینەوە لە پاش شیکردنەوەی چەند بنەمایەکی سادە سەبارەت بە ئەخڵاق.

ئەخڵاق کایەیــەکی گــرینگی ژیانمانــە و دەبێت بــە پێزەوە ڕەچــاوی بکــەین. وە ڕۆڵێکی گرنــگ دەگــێڕێت لــە ڕێنمــاییکردنی بڕیــاردان لــە هــەموو لایەنــەکانی ژیــانی مرۆڤدا، وەکوو: پێشخستنی بەرپرســیارێتی کۆمەڵایــەتی، دروســتکردنی متمانــە، پــەروەردەکردنی گەشــەکردنی کەسی و هاندانی ژینگەیەکی تەندرووست و بەرهەمــدار بۆ کــارکردن. وە چوارچێوەیــەک بــۆ تــاک و ڕێکخراوەکــان دابین دەکات بۆ بڕیاردانی ئەخلاقی و پاکی لەسەر بنــەمای چاکــە و دادپــەروەری و ڕێزگــرتن لــە کەرامــەتی مــرۆڤ. مامەڵەکردن بە دەســتپاکی و بەرپرســیارێتی ئەخلاقیــەوە یارمەتی تــاک و ڕێکخراوەکــان دەدات بــۆ بەدەســتهێنانی متمانــە و ڕێــزی کەســانی دیکــە. وە بــەرەو پێشــبردنی دادپــەروەری کۆمەڵایــەتی و یەکســانی و بــەردەوامیی و دامەزراندنی بنــەمای ڕوونی ڕەفتــار و هەڵســوکەوت لــە شوێنی کار و ژیانی ڕۆژانەی تاکێکدا.

Exllaq Be Sadeyî

(Çend Binemayekî Sadey Exllaq)

Ali Ahmed

2023

ئەخڵاق بە سادەیی

(چەند بنەمایەکی سادەی ئەخڵاق)